

Joanna Trzaskalik

Sprawozdanie z konferencji na temat "Problemy edukacji lingwistycznej"

Chowanna 2, 86-90

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 1997	R. XL (LI)	T. 2 (9)	s. 86- 90
------------	--	---------------	---------------	-------------	-----------

KRONIKA

Sprawozdanie z konferencji na temat: *Problemy edukacji lingwistycznej*

W dniach 15—17 listopada 1996 roku odbyła się I Międzynarodowa Konferencja Naukowa na temat: *Problemy edukacji lingwistycznej*. Honorowy patronat nad konferencją objął JM. Rektor Uniwersytetu Śląskiego prof. dr hab. Tadeusz Sławek. Zorganizowała ją Katedra Pedagogiki Wczesnoszkolnej, a funkcję Przewodniczącej Komitetu Organizacyjnego pełniła kierująca Katedrą prof. dr hab. Maria Teresa Michalewska. Sekretarzami naukowymi były dr Katarzyna Krason i mgr Joanna Trzaskalik. Obrady trzydniowej konferencji toczyły się w budynku Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego.

Konferencję słowem wstępnym rozpoczęła prof. dr hab. Maria Teresa Michalewska, a dopełnieniem ciepłych słów powitania Przewodniczącej był list JM Rektora Uniwersytetu Śląskiego prof. dr hab. Tadeusza Sławka. Gościem pierwszego dnia obrad była Dziekan Wydziału Pedagogiki i Psychologii prof. dr hab. Władysław Łuszczuk.

Konferencja, z tak sformułowanym tematem, z założenia miała mieć interdyscyplinarny charakter. Język bowiem stanowi przedmiot badań różnych dyscyplin naukowych, edukacja lingwistyczna również. Tematyka konferencji wywołała duże zainteresowanie wśród pedagogów, psychologów, językoznawców i informatyków nie tylko z wyższych uczelni w Polsce, ale i z Francji, Słowacji, Czech, a nawet z Korei Południowej. W ciągu trzech dni obrad, toczących się od wczesnych godzin rannych do późnego wieczora, poruszono wiele zagadnień dotyczących różnych aspektów edukacji lingwistycznej. Prof. dr hab. Bogusław Dunaj, pierwszy referent konferencji,

w wystąpieniu zatytułowanym *Gramatyka szkolna a gramatyka uniwersytecka* zwrócił uwagę słuchaczy na konsekwencje dydaktyczne, jakie niesie ze sobą różnica między tymi dwoma rodzajami gramatyk. Prof. dr hab. Danuta Wesołowska w referacie *Z problemów pragmalingwistyki — niektóre aspekty edukacji lingwistycznej* wskazała na szczególną sytuację polskiej edukacji lingwistycznej w okresie transformacji ustrojowej.

Wiele uwagi poświęcili prelegenci problemom kompetencji lingwistycznej dziecka, jej opisowi oraz kształceniu. Mgr Małgorzata Mnich, prezentując *Modelowe ujęcie determinantów aktywności werbalnej uczniów w młodszym wieku szkolnym*, zwróciła uwagę na bardzo istotną w tych rozważaniach kwestię. Prezentując socjolingwistyczny model aktywności językowej dziecka, obejmujący uwarunkowania rozwojowe, społecznośrodowiskowe i dydaktyczne, stwierdziła, iż powinien stanowić on podstawę dyskusji nad sprawnością językową. Autorki tekstu *O nabywaniu doświadczeń językowych w sytuacjach szkolnych* — mgr Danuta Bula i dr Bernadeta Niesporek-Szamburska, mówiły o zmianach, jakie dokonują się w języku dziecka, rozpoczynającego edukację, w związku z nową, oficjalną sytuacją wypowiedzianą się. Dr Zofia Dysarz, prezentując w referacie *Środowisko rodzinne a poziom rozwoju kompetencji komunikacyjnej u dziecka 6—7 letniego* wyniki wcześniej przeprowadzonych badań, stwierdziła, że rozwój mowy ma istotną komponentę emocjonalną, a struktura i funkcje języka dzieci odzwierciedlają zasady funkcjonowania rodziny w sferze uczuć. Mgr Elżbieta Jaszczyszyn przedstawiła wyniki badań własnych, związanych z ustaleniem, czy dzieci sześciol-, siedmioletnie rozumieją pojęcia przewidziane dla nich w programie wychowania w przedszkolu, jakie sposoby definiowania stosują do tłumaczenia znaczenia pojęć i jaki poziom rozumienia pojęć osiągają. Ocenę faktycznego stanu tego zjawiska zawarła w wystąpieniu *Ocena poziomu rozumienia wybranych pojęć przez sześciolatki na podstawie ich wypowiedzi*. Dr Łucja Dawid w prelekcji *Neologizmy przykładem kreatywności językowej uczniów klas młodszych* zajęła się ciekawymi z lingwistycznego punktu widzenia neologizmami dziecięcymi.

Istotną rolę w procesie kształcenia językowego dziecka odgrywa nauczyciel klas I—III. Zdaniem dr Aliny Mielech, autorki wystąpienia nt. *Kształcenie sprawności językowych dziecka w okresie wczesnoszkolnym*, jest on pierwszym, kompetentnym przewodnikiem w świecie słów. Nauczyciel winien ciągle poszukiwać optymalnych metod i form pracy w kształceniu sprawności językowej. Autorka przedstawia wyniki badań ukierunkowanych na wypracowanie odpowiedniego modelu postępowania dydaktycznego nauczyciela, który za cel stawia sobie doskonalenie języka mówionego uczniów. Prof. dr hab. Jadwiga Kowalikowa w swym wystąpieniu zatytułowanym *Kompetencja zawodowa nauczyciela niższych klas szkoły podstawowej a jego wiedza lingwistyczna* podjęła niezwykle ważny problem oczekiwanych i nieodzownych kwalifikacji absolwenta uniwersytetu na wszystkich kierunkach, zwanych

nauczycielskimi. Wypowiedź prof. dr hab. Urszuli Żydek-Bednarczuk *Akty mowy w języku nauczyciela* była sprawozdaniem z badań, dzięki którym dokonano klasyfikacji aktów mowy nauczyciela z lingwistycznego punktu widzenia. Szczególne miejsce zajęła charakterystyka aktów mowy nauczyciela klas początkowych. Dr Eugenia Rostańska w prelekcji *Wymiana znaczeń w kontakcie werbalnym dziecko — nauczyciel* podjęła istotny w dydaktyce problemu komunikacji między nadawcą i odbiorcą tego komunikatu.

Kształcenie kompetencji lingwistycznej dziecka winno rozpoczynać się już we wczesnym okresie edukacji, podkreślała prof. dr hab. Iwona Nowakowska-Kempna w referacie *Edukacja semantyczna w nauczaniu początkowym*. W procesach stymulacji i rozwoju struktur gramatycznych Autorkę interesowała przede wszystkim semantyka, czyli wprowadzenie elementów znaczenia jednostek językowych i tworzenie tzw. ścieżki kognitywnej pojęcia wraz z jego kategoryzacją. Dr Maria J. Kliś, wygłaszając referat *Znaczenie zasobu słownikowego oraz kompetencji lingwistycznych w procesie rozumienia testu*, wskazała na badania, z których wynika, że strategie nauczania, polegające na prezentowaniu uczniom istotnych, uporządkowanych struktur pojęciowych, powodują powiększenie się ogólnego zasobu słownikowego uczniów. Dr Maria A. Zając w odczycie *O semantycznych aspektach edukacji lingwistycznej jako próbie badań porównawczych* podjęła problematykę semantycznego kształcenia dzieci i młodzieży w szerokiej perspektywie porównawczej, biorąc pod uwagę zarówno ich edukację lingwistyczną, jak i nielingwistyczną, związaną z nabywaniem kompetencji poznawczej, dotyczącej świata przyrody. Od właściwego doboru metod pracy z dzieckiem zależy rozwój jego sprawności, w tym także ortograficznej. Konieczność podniesienia poziomu ortografii jest problemem wciąż aktualnym. Niezwykle wartościowym sposobem, umożliwiającym indywidualizację w nauczaniu ortografii przez samokontrolę i samoocenę, są fiszki autokorektywne, na co w swym wystąpieniu *Wpływ fiszek autokorektywnych na sprawności polonistyczne uczniów w edukacji wczesnoszkolnej* zwróciła uwagę dr Tatiana Kłosińska. Mgr Joanna Kapica-Curzytek w referacie *Korespondencja zagraniczna w doskonaleniu kompetencji komunikacyjnej* zwróciła uwagę, jak istotną rolę w procesie nauczania języka obcego zajmuje korespondencja zagraniczna, która pozwala lepiej poznawać język — jego społeczne, kulturowe i polityczne aspekty. Dr Katarzyna Krasoń w wystąpieniu nt. *Sytuacja przedreceptyjna i nadanie oralne tekstu literackiego jako elementy refleksji nad użyciem języka* podkreśliła ważność właściwej inicjacji czytelniczej dziecka, przez kontakt z głosowym nadaniem utworu literackiego, dla kształtowania świadomości metapragmatycznej. Rozważając temat *O nowy model pracy z tekstem z dziećmi w wieku wczesnoszkolnym*, dr Barbara Majer-Gemińska poszukiwała odpowiedzi na pytania dotyczące kompetencji nauczyciela z zakresu edukacji literackiej, a także takich

sposobów pracy, by dziecko mogło subiektywnie, indywidualnie patrzeć i interpretować.

Wśród referatów prezentowanych na konferencji pojawiły się również takie, które dotyczyły problemów zaburzonej kompetencji językowej i czynników utrudniających nabywanie tej kompetencji. Elżbieta Minczakiewicz w wystąpieniu *Forma dźwiękowa wypowiedzi uczniów klasy i szkoły specjalnej dla lekko upośledzonych umysłowo* dała odpowiedź na pytanie, jaką formę dźwiękową przybierają wypowiedzi uczniów wspomnianych wyżej klas. Szczególną uwagę zwrócono na artykulację poszczególnych dźwięków mowy, płynność i ekspresję wypowiedzi. Referat mgr Joanny Trzaskalik *Choroby alergiczne górnych dróg oddechowych a rozwój kompetencji artykulacyjnej dzieci* zwrócił uwagę na masowe na Śląsku oddychanie ustami, co utrudnia rozwój motoryki artykulacyjnej i powoduje występowanie wad o charakterze dyslalii.

Przestrożą było wystąpienie dr Gabrieli Kapicy *Kompetencje językowe młodszych uczniów a zjawisko analfabetyzmu funkcjonalnego*. Autorka mówiła o obniżaniu się podstawowych kompetencji językowych, takich jak umiejętność czytania, pisanie i posługiwanie się tekstem. W Polsce o istnieniu analfabetyzmu funkcjonalnego usłyszeliśmy dopiero w 1995 roku i dotyczył on ludzi dorosłych. Autorka obnażając liczne słabości edukacji pokazuje to zjawisko również u dzieci.

Wielu prelegentów zainteresowało zagadnienie bilingwizmu, co znalazło potwierdzenie w prezentowanych referatach. Rozpatrywane były dwa aspekty tego problemu. Pierwszy dotyczył języka polskiego jako języka obcego i rozważany był na przykładzie studentów z Niemiec, Korei i Francji. Referaty wygłosili: Prof. dr hab. Maria Teresa Michalewska *O celowości wprowadzenia specjalistycznej odmiany języka polskiego w początkach nauczania języka polskiego jako obcego*, prof. dr hab. Jadwiga Kowalikowa wraz z prof. Cheong Byung Kwon *Edukacja lingwistyczna jako składnik studiów polskich na uniwersytecie koreańskim Hankuk University of Foreign Studies w Seulu* oraz dr hab. Władysław Śliwiński *Trudności studentów francuskich w przyswajaniu polskiej składni i fleksji*. Drugi aspekt problemu bilingwizmu dotyczył sytuacji języka polskiego jako ojczystego dla Polaków mieszkających na stałe we Francji i na Zaozniu. Wysłuchano bardzo ciekawych wystąpień: dr Anny Masiewicz *Charakterystyka morfosyntaktyczna polszczyzny dzieci dwujęzycznych polsko-francuskich*, dr hab. Zofii Cygal-Krupy *Odmiany polszczyzny nauczanej we Francji*, Ph Dr. Zofii Matyska *Kształcenie sprawności językowej uczniów polskojęzycznych na Zaozniu*. Problem ten zobrazowano również na przykładzie studentów ze Słowacji w referatach, który przedstawiły: Ph Dr. Ewa Tibenská *Posilnenie komunikatívneho princípu vo výnêbe materinského jazyka*, a także dr Jana Peharovičová *Pragmalíngvístýcke paraleli v dídaktickom koncepte materinského a cudzieho*

jazyka. Do problematyki bilingwizmu nawiązała również w swym niezwykle ciekawym wystąpieniu prof. dr hab. Helena Synowiec. W referacie podsumowującym wyniki badań w środowisku śląskim Autorka przedstawiła trudności językowe uczniów w młodszym wieku szkolnym, wynikające z wpływu odmiany gwarowej języka, którą przyswoili jako pierwszą i której używają częściej niż odmiany ogólnopolskiej. Omówiła istotę tych trudności, by na tej podstawie sformułować wnioski dydaktyczne.

Interdyscyplinarny charakter obrad konferencji dopełnił i podkreślił końcowy referat prof. dr. hab. Stanisława Juszczyka *Komputerowe wspomaganie edukacji lingwistycznej*. Autor, uznając rolę komputera we współczesnym procesie kształcenia, dokonał przeglądu najpopularniejszych programów komputerowych dla edukacji lingwistycznej, dostępnych na naszym rynku, przedstawił programy wspomagające nauczanie języka polskiego, języków obcych oraz scharakteryzował różne techniki komputerowe w terapii pedagogicznej. Wystąpienie połączone było z prezentacją pracowni komputerowej, która pozwoliła uczestnikom zapoznać się z wcześniej omawianymi programami, doskonalącymi i rozwijającymi umiejętności językowe uczniów.

Wszystkie wystąpienia, które złożyły się na program naukowy konferencji, były dobrze przygotowane pod względem warsztatowym i odbierane z prawdziwym zainteresowaniem, co wyraźnie uwidoczniło się w żywej i konstruktywnej dyskusji. Dodatkową atrakcją dla uczestników konferencji stał się program artystyczny przygotowany przez organizatorów. Pierwszego dnia po obradach goście wysłuchali koncertu chóru „Pedagogica”, działającego na Wydziale Pedagogiki i Psychologii i kierowanego przez mgr Jolantę Woszczycką-Kempny. Drugi dzień urozmaicony został przedstawieniem teatralnym, który przygotowały studentki IV roku Pedagogiki Wczesnoszkolnej. Prezentowaną widzom *Łysą śpiewaczkę* Eugene Ionesco opracowały studentki w ramach zajęć dydaktycznych, obejmujących kulturę żywego słowa i prowadzonych przez dr Katarzynę Krasoń.

Sprawną organizacją konferencji i sprzyjającą długim dyskusjom atmosfera przyczyniły się do tego, że wyjeżdżający goście wyrazili chęć ponownego spotkania o takim charakterze i kontynuowania rozmów o problemach, które niesie edukacja lingwistyczna.

Joanna Trzaskalik